

Aan
Mevrouw mr. drs. I.K. van Engelshoven
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

datum: 18 oktober 2019
bijlage: Evaluatierapport AWTI 2019
betreft: Reactie op Evaluatierapport Cie Knottnerus
e-mail: a.bovens@awti.nl
kenmerk: 007/19/SP
overig:-

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

Een externe commissie onder leiding van prof. dr. André Knottnerus heeft de Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI) geëvalueerd. De evaluatie besloeg de periode 2015-2018. Bijgaand ontvangt u het rapport. De AWTI heeft voorafgaand aan de evaluatie een zelfevaluatie geschreven. Dat document is als bijlage in het rapport opgenomen.

Wij onderschrijven de conclusies van de evaluatiecommissie. Naast complimenten voor de kwaliteit van het werk van de AWTI, vraagt de commissie aandacht voor meer zichtbaarheid en een brede invalshoek. Wij delen de bezorgdheid van de commissie dat de AWTI binnen de bestaande randvoorwaarden qua capaciteit zijn wettelijke taak niet naar behoren kan blijven vervullen.

De AWTI heeft waardering voor het werk dat de commissie heeft verricht. De commissie heeft zich niet alleen gebaseerd op gepubliceerde adviezen van de AWTI en de zelfevaluatie, maar heeft ook gesproken met een grote groep mensen 'rondom de AWTI'. Hierdoor is een realistisch beeld ontstaan van het functioneren van de AWTI: van de zaken die goed gaan en van de verbetermogelijkheden.

De evaluatiecommissie constateert dat de AWTI naar wegen zoekt om zijn positie en impact te versterken in het krachtenveld waarin hij opereert. Het rapport van de commissie geeft ons waardevolle aanbevelingen om dit te doen. In deze brief geven wij op hoofdlijnen een reactie op de bevindingen van de commissie, gevolgd door een puntsgewijze bespreking van de concrete aanbevelingen.

Agendering

Een belangrijk punt dat de evaluatiecommissie naar voren brengt, is de benutting van de AWTI als onafhankelijke strategische adviesraad. Daar is volgens de commissie op tenminste twee vlakken verbetering mogelijk.

Ten eerste is er volgens de commissie ruimte om de AWTI frequenter in te schakelen door het stellen van formele adviesvragen vanuit de regering en het parlement. Wij erkennen dit. Deze ruimte is er nadrukkelijk niet alleen voor vragen afkomstig van de ministeries van OCW en EZK, maar ook van Tweede en Eerste Kamer en van andere ministeries. Immers, wetenschap, technologie en innovatie (WTI) strekken zich uit over een veelheid aan beleidsterreinen, zoals de gezondheidszorg, voedselvoorziening, veiligheid, mobiliteit en waterstaat. Zo dienen we het belang van domein-overstijgend en -verbindend adviseren. De commissie benadrukt dat juist daarin de meerwaarde van de AWTI is gelegen.

Een tweede punt is de aansluiting van het werkprogramma van de AWTI op de agenda van de regering. Deze aansluiting dient, zoals de commissie laat zien, in samenspraak tot stand te komen. Wij denken

dat hier verbetering mogelijk is van beide kanten en zien het rapport van de commissie dan ook als een aanmoediging om hier de komende jaren samen met de verschillende ministeries aan te werken.

Positionering en rol

Wij delen het standpunt van de commissie dat de wettelijk onafhankelijke positie van de adviesraad een belangrijk gegeven is. Net als de commissie achten we een inhoudelijke, openbare reactie van het kabinet op de adviezen dan ook van belang. Ook dienen de adviezen volgens ons bij te dragen aan het openbare debat in brede zin. Afgelopen jaren hebben wij mede om die reden extra aandacht besteed aan onze externe communicatie. Dit heeft ertoe geleid dat we meer zichtbaar zijn via sociale media. Ook droegen wij vaker bij aan bijeenkomsten waar het openbare debat rondom WTI plaatsvindt. Wij zien hier nog steeds ruimte voor verbetering en willen deze lijn komende jaren dan ook verder uitbouwen. Hiervoor is een professionalisering van de communicatiefunctie van groot belang. Wij zien dit bevestigd in de bevindingen van de commissie over landing van en communicatie rondom de adviezen.

De commissie vraagt verder aandacht voor het krachtenveld waarbinnen de AWTI opereert, en de noodzaak om de meerwaarde van de AWTI meer te verzilveren voor het beleid. Deze oproep kunnen wij van harte ondersteunen.

Kwaliteit en impact

De kernvraag van een vierjaarlijkse evaluatie is de vraag naar impact. Uiteraard zijn wij verheugd dat de kwaliteit en de degelijkheid van de adviezen wordt gezien en gewaardeerd. Dit is immers het fundament voor de stap naar impact. Wij onderschrijven de conclusie van de commissie dat de impact van de adviezen nog kan toenemen. Tegelijk zijn wij ons er van bewust dat impact door meer wordt bepaald dan alleen een formele kabinetsreactie binnen de daartoe bepaalde wettelijke termijn van drie maanden. De impactanalyse laat zien dat impact soms op een later moment pas wordt gerealiseerd. Zeker waar deze wordt bewerkstelligd via een bijdrage aan het publieke debat is dit soms pas na enkele jaren zichtbaar. Dit laat onverlet dat ook de komende jaren onze inspanningen zijn gericht op het vergroten van het benutten van de adviezen en andere producten van de AWTI.

Reactie per aanbeveling

Hieronder gaan we, met in achtname van voorgaande overwegingen, kort in op de afzonderlijke aanbevelingen van de commissie.

- 1) *Implementeer alsnog de aanbeveling van de commissie De Leeuw om met coreferenten te werken.*

In het adviesproces zijn tegenspraak en de inbreng van expertise van wezenlijk belang. Beiden dienen zowel in- als extern geborgd te zijn. Intern gebeurt dit door te werken met voorbereidende projectgroepen en kritische reflectie in de plenaire raad door de andere raadsleden. Externe tegenspraak organiseren we onder meer door expertmeetings, waar externe deskundigen op een specifiek vakgebied met de AWTI-leden en met elkaar de bevindingen in een adviestraject kritisch tegen het licht houden. We zien de aanbeveling van de commissie als aanmoediging om te onderzoeken welke andere vormen van co-referentie zouden passen bij de werkwijze van de AWTI. Daarbij is het belangrijk dat de onafhankelijkheid van de AWTI-adviezen wordt bewaard. Hiertoe zullen we ook te rade gaan bij andere adviesraden.

- 2) *Neem steevast een internationaal vergelijkende dimensie in AWTI-adviesrapporten mee*

De evaluatiecommissie benadrukt het belang van de internationale vergelijkingen. Zij doet dit in relatie tot het gegeven dat de rol van WTI in een complexer wordende maatschappij steeds belangrijker wordt. De AWTI-adviezen gaan over grote, vaak multisectorale, maatschappelijke uitdagingen en transities. De internationale dimensie is hier steeds nadrukkelijker bij aanwezig. Wij zullen dit ook de komende jaren expliciet in onze adviestrajecten toepassen, door steeds ook de situatie in andere relevante landen in ogenschouw te nemen.

3) *Versterk de AWTI wat betreft de stafcapaciteit.*

Net als vier jaar geleden is ook deze evaluatiecommissie van mening dat de beschikbare stafcapaciteit niet aansluit bij de brede opdracht van de AWTI. Wij onderschrijven de aanbeveling van beide evaluatiecommissies om de stafcapaciteit te versterken. Specifiek voor de aanbevelingen onder 2, 5 en 6 is versterking een *conditio sine qua non*. Daarnaast wijzen we op de noodzaak om jaarlijks over voldoende budget te beschikken om onderbouwende analyses uit te voeren, waar nodig door het uitzetten van extra onderzoekswerk.

De commissie constateert op basis van de uitgebrachte adviezen en de gesprekken die zij heeft gevoerd, dat de AWTI in het huidige bestel hard nodig is. Een brede, multidisciplinaire inbreng van expertise is van belang om de huidige maatschappelijke en beleidsuitdagingen effectief te kunnen aanpakken. De commissie constateert tegelijkertijd dat departementen vragen op gebied van WTI regelmatig bij andere partijen beleggen. De commissie wijst in haar evaluatie op een aantal kansen om de impact van de AWTI te versterken zoals het in gang houden van een voldoende ruime productie van adviezen op het zich snel ontwikkelende WTI-terrein en het verder versterken van de communicatie- en nazorgtrajecten.

Wij onderschrijven dit. Een belangrijke uitdaging voor de komende jaren is bovendien om de multisectorale en internationale dimensies te blijven benadrukken. Innovatie is alom tegenwoordig, en speelt op vrijwel alle beleidsterreinen een steeds wezenlijker rol. Wij benadrukken dat ook dit alleen mogelijk is met een voldoende sterke staf.

4) *Waarborg dat de regering, als adviesaanvrager en als verantwoordelijke voor het ingaan op gedane aanbevelingen, de AWTI voluit benut ten behoeve van haar beleidsontwikkeling.*

Wij onderschrijven de mogelijkheden die de commissie noemt om dit te bewerkstelligen, zoals een betere aansluiting op de agenda van de regering en het inschakelen van de AWTI op formele adviesvragen van de regering. Een belangrijk instrument om dit te bereiken, is het werkprogramma. Wij hebben in 2019 in samenspraak met de ministeries van EZK en OCW besloten over te gaan naar een tweejarig werkprogramma met een jaarlijkse update. Deze werkwijze is mede ingegeven door de wens om enige flexibiliteit in het werkprogramma op te nemen en zal komend jaar voor het eerst worden toegepast. Deze aanbeveling vereist een gezamenlijke inspanning van de AWTI en de regering. De beoogde flexibiliteit in het werkprogramma is noodzakelijk om in te kunnen gaan op adviesvragen van Tweede en Eerste Kamer. Komend jaar zullen wij de thema's uit het werkprogramma aanscherpen tot concrete adviesvragen waarin we de actuele en langjarige beleidsvragen centraal zullen stellen zodat de AWTI ook op die manier voluit wordt benut ten behoeve van de beleidsontwikkeling.

5) *Bouw de rol van de AWTI uit als bruggenbouwer tussen het OCW- en het EZK- domein, onder versterking van de complementariteit van deze departementen op concrete thema's.*

De AWTI onderkent de noodzaak om te werken aan een goede verbinding tussen het wetenschapsdomein, het innovatiedomein en het technologiedomein. Dit is een integraal en steeds terugkerend thema in onze adviezen.

De AWTI kan dan ook bijdragen aan het versterken van de complementariteit van departementen middels zijn adviezen. Daarbij worden deze departementen niet beperkt tot OCW en EZK, gelet op de impact van wetenschap, technologie en innovatie op nagenoeg alle beleidsdomeinen. Denk bijvoorbeeld aan energietechnologie en -innovatie, circulaire economie, artificiële intelligentie (AI) en big data. Het gaat hier om aandacht voor het transdisciplinaire karakter van de grote, complexe uitdagingen die de adviesraad moet adresseren, waaronder bijvoorbeeld de bij aanbeveling 6 door de commissie genoemde thema's.

Ook heeft de AWTI frequent en goed contact met de andere strategische adviesraden en kijken wij in dat verband naar mogelijke samenhang tussen en complementariteit van thema's en beleidsgebieden.

- 6) *Extra aandacht voor intersectorale thema's zoals: de voor duurzame ontwikkeling noodzakelijke WTI-gerelateerde transities; het verbinden van kennisontwikkeling, innovatie, human capital vorming, en beroepsgerichte educatie; de kansen en risico's in de zich steeds sneller ontwikkelende digitale samenleving; en het verbinden van het professionele en burgerperspectief op WTI gegeven de veranderende gezagspositie van de wetenschap.*

Wij zien de door de commissie genoemde thema's als uitstekende suggesties en zullen deze zeker meenemen in de totstandkoming van komende werkprogramma's. In het werkprogramma voor 2020-2021 heeft de AWTI het kennismanagement bij de overheid als één van de thema's opgenomen. Dit thema is zeer geschikt voor een intersectorale aanpak zoals de commissie voorstelt. Komend jaar gaan we graag nog intensiever in gesprek met de regering, parlement en andere partijen om te bepalen welke concrete adviesvragen de AWTI gaat beantwoorden.

- 7) *Realiseer betere toegang tot en gebruik van gevalideerde data van planbureaus en Rijkskennisinstellingen.*

Wij onderschrijven deze aanbeveling. Graag refereren wij in dit verband aan onze Vlaamse zusterorganisatie VARIO die beleidsdoelstellingen in het domein van economie, wetenschap en innovatie systematisch koppelt aan indicatoren. Dit resulteert in een set van 15 internationaal courant gebruikte indicatoren waarmee structurele evoluties in het Vlaamse wetenschaps- en innovatielandschap systematisch gevolgd worden.¹ Het is het overwegen waard of een vergelijkbare werkwijze in Nederland toepasbaar en uitvoerbaar is.

Wij denken dat de ministeries van OCW en EZK ons hierbij kunnen ondersteunen, en zullen met hen in overleg treden om te bezien hoe dit gerealiseerd kan worden. Hetzelfde geldt voor de verbinding met de databanken van OCW, die de commissie op pagina 13 noemt. Deze verbinding is essentieel om de benodigde vakliteratuur en andere data beschikbaar te krijgen die we bij het schrijven van de adviezen nodig hebben.

- 8) *Verbeter de projectplanning van adviezen, aansluitend bij de eisen die het onderwerp en de daarbij meest passende werkvorm stellen.*

Dit is een terechte aanbeveling, die wij ter harte nemen. Tijdigheid en timing zijn belangrijke elementen van de kwaliteit van adviezen. Wat ons hierbij kan helpen, is helderheid over de adviesvraag bij de start van het adviestraject. Wij zien het primair als onze verantwoordelijkheid om deze helderheid van adviesvragen te bewerkstelligen, en zien hier een samenhang met aanbeveling 4, waar het gaat over de benutting van de AWTI door regering en parlement. Dit neemt niet weg dat adviestrajecten van het strategische soort complex zijn en daarmee moeilijk te formatteren. De (internationale) context, actualiteit, veelzijdigheid van het onderwerp en gevoeligheden in de samenleving maken dat een advies soms tijd meer kost dan vooraf vast te stellen is.

- 9) *Versterk de interactie met het beleid, met extra aandacht voor goede timing van adviezen, met inachtneming van de onafhankelijke positie van de raad.*
- 10) *Verbind op de lange termijn gerichte adviezen effectief met geschikte aangrijpingspunten ('haakjes') in de actuele beleidsontwikkeling.*

Deze aanbevelingen laten zien hoe belangrijk het is om als onafhankelijke adviesraad open in verbinding te staan zowel met de beleidsdepartementen als met de rest van de wereld waar het WTI-domein relevant is. Dit speelt een rol bij het bepalen van het werkprogramma maar ook tijdens het adviestraject, bij de "uitrol" en bij de doorwerking. Wij zien hier vooral een aanmoediging in om de ingezette lijn van gerichte externe communicatie, versterking van contacten met de relevante

---

¹ Zie <https://www.vlaamsindicatorenboek.be/6/de-15-vario-kernindicatoren>

departementen en vergroten van de zichtbaarheid bij Tweede en Eerste Kamer verder uit te bouwen. Alleen dan is het op de lange termijn mogelijk om relevant te blijven voor het actuele en het langjarige beleid. Bij de concrete voorbereiding van de adviestrajecten zal steeds de vraag naar timing en 'haakjes' in de actuele beleidsontwikkeling gesteld worden. Wij zullen daar ook bij het opstellen van de projectplannen steeds expliciet aandacht aan besteden. Zie ook onze reactie op aanbeveling 8 aangaande verbetering van de planning van de adviezen.

- 11) *Integreer het sociaalwetenschappelijk perspectief, in aanvulling op de beta- en technische invalshoek, sterker in de advisering van de raad.*

De AWTI realiseert zich dat bij onderwerpen op het WTI-domein de sociaalwetenschappelijke invalshoek steeds belangrijker wordt vanwege de toenemende complexiteit van WTI-gerelateerde vraagstukken. Dit is des te meer het geval wanneer de advisering wordt verbreed met betrokkenheid van ook andere departementen. Het gaat dan bijvoorbeeld om vraagstukken rond wetenschapsbeleid en transitiebeleid. Maar ook geldt dit voor onderwerpen als sociale innovatie en (hoger) onderwijs. Wij zien bovendien dat het sociaalwetenschappelijk perspectief in verschillende dimensies aan bod komt bijvoorbeeld bij een onderwerp als artificiële intelligentie (AI). Het gaat vaak om een breed scala aan betekenissen, zoals scholing, werk, privacy en gedragsbeïnvloeding. Wij zullen deze aanbeveling van de evaluatiecommissie dan ook zeker betrekken bij de uitwerking van de komende adviezen.

- 12) *Zorg voor voldoende capaciteit van de staf, en de benodigde expertise op het gebied van communicatie. De commissie stelt voor dat de secretaris-directeur in overleg met de voorzitter een plan van aanpak aan de ministeries van OCW en EZK voorlegt waarin de in dit verband noodzakelijke randvoorwaarden worden uitgewerkt, en waarin ook aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling en doorgroei van stafleden, en het aantrekken van benodigde nieuwe expertise, junior medewerkers en stagiairs.*

De commissie concludeert, evenals de vorige evaluatiecommissie, dat de omvang van de huidige staf minimaal is. Wij nemen de aanbeveling om een plan van aanpak op te stellen dan ook over. Tevens vragen wij aandacht voor een aanvullende optie, namelijk om verder te verkennen of naast EZK en OCW ook andere ministeries financieel kunnen bijdragen aan de AWTI. Een dergelijke stap past bij de conclusie van de commissie dat verbreding van de adviserende rol naar andere departementen in de rede ligt.

Dit stelt ons in staat om de eigen ambities van de AWTI te realiseren zoals: verbreding van de adviserende rol, variatie in type producten, versterking van de communicatie, goede aansluiting op lopend kabinetsbeleid, oog voor strategische vragen van de toekomst met een sterke verbinding tussen wetenschap, technologie en innovatie.

Uit de conclusies van de commissie komt helder naar voren dat de AWTI deze ambities nog niet allemaal heeft weten te realiseren. Om de WTI-vraagstukken goed te kunnen behandelen is het belangrijk dat het bereik van de AWTI wordt verbreed naar andere beleidsdomeinen en derhalve naar andere ministeries. Hieraan gekoppeld is een goed mix van deskundigheid van belang.

- 13) *Verbreed het profiel van de raad door versterking van de sociaalwetenschappelijke inbreng.*

Gegeven de voorgaande aanbevelingen ligt het in de rede dat de AWTI niet alleen zorgt voor een goede mix van deskundigheid maar daarbij de brede thematiek steeds ook bekijkt vanuit een sociaalmaatschappelijke focus. Hierbij kan gedacht worden aan een gedragswetenschappelijk perspectief, maar bijvoorbeeld ook het perspectief van arbeidsmarkt en veranderende competenties (*skilling en deskilling*). Wij zullen dit aspect ook betrekken bij de werving van nieuwe raadsleden.

- 14) *Bouw de bestaande inzet gericht op een goede mix van strategische, agenderende en meer uitvoeringsgerichte adviezen verder uit, waarbij – afhankelijk van aard en omvang van het onderwerp, de beschikbare kennis, en de stand van de beleidscyclus – een diversiteit aan mogelijke vormen van advisering (zie hoofdstuk 4) in aanmerking komt.*

Het werkprogramma 2020-2021 bevat nu vijf grote thema's. Hierin hebben we bewust ruimte gehouden voor adviesvragen vanuit regering en parlement, en voor actuele vraagstukken. Wij hopen met deze werkwijze de mix verder te versterken. De afgelopen jaren hebben we hiervoor een aantal werkvormen ontwikkeld, van 'gewone' adviezen en briefadviezen tot fact-sheets aan Tweede Kamercommissies en een 'brief aan de informateur'.

Tot slot. De AWTI wil met zijn strategische beleidsadviezen bijdragen aan het versterken van de innovatieve, wetenschappelijke en technologische kracht van mensen, bedrijven en kennisinstellingen in Nederland. En daarmee aan een toekomstbestendige Nederlandse economie en samenleving. Wij doen dit met volle overtuiging, met inzet van alle beschikbare expertise en vanuit een onafhankelijke positie.

Graag sluiten we namens alle raadsleden van de AWTI af met de toezegging aan regering en parlement dat wij dit ook de komende vier jaar zullen blijven doen. Het rapport van de evaluatiecommissie zal ons daar zeer bij helpen. Ons laatste woord is dan ook een woord van dank aan de commissie Knottnerus.

Hoogachtend,

Prof. dr. U. Rosenthal
voorzitter

Mevrouw mr. J.J.G. Bovens
secretaris